Autor Guste Santini
Utorak, 19 Siječanj 2016 16:20

Jučer i danas novinari - tiskovina, radija i televizija - pitaju samo jedno pitanje: Što mislite o prijedlogu prof. Lovrinovića o zamrzavanju II. Stupa mirovinskog sustava? Kad čuju moj odgovor kako sam se protivio u vrijeme pripreme i donošenja tadašnje mirovinske reforme kroz uspotavu tri mirovinska stupa, uglavnom, ostanu zatečeni. Takvo je pamćenje u Lijepoj našoj. Kako će se o II. Stupu mirovinskog sustava rasplamsati, koja bi mogla prerasti u žučnu, rasprava to ću, po mojoj staroj praksi, unaprijed reći što mislim o cijeloj priči.

U tek izašloj mojoj knjizi, koja se hvala Bogu dobro prodaje, „Vratimo osmijeh Lijepoj našoj“ na 51. stranici napisao:

„Lijepa naša je sugestijom Svjetske banke pristupila mirovinskoj reformi i formirala tri stupa. Prvi je intergeneracijski, drugi je kapitalski s elementima intergeneracijske solidarnosti, a treći je čisto kapitalski. Priča je operacionalizirana na način da su se smanjila izdvajanja iz dohotka za Prvi stup i sredstva prebacila u Drugi stup - prelijevanje iz šupljeg u prazno, s napomenom da je tzv. mirovinska reforma povećala javni dug države. Usput rečeno država i dalje garantira za Drugi stup; imamo privatizaciju investicijskog fonda za koji neograničeno odgovara država. Kako bi se spasio tragičan položaj državnih financija sredstva Drugog stupa, ulažu se u državne obveznice. Dakle, građani su najprije plaćali iznos današnjeg Drugog stupa u tadašnji (i današnji) Prvi stup, da bi danas smanjili iznos uplata u Prvi stup i uplaćivali u Drugi stup, koji potom tako prikupljena sredstva investira u državne obveznice. Poslovna kombinacija nema što!“

Uspostavom II. Stupa mirovinskog osiguranja nastala je „rupa“ koja iz godine u godinu povećava javni dug. Kako je javni dug postao neodrživ to se prirodno nameće pitanje: Da li je bilo opravdana mirovinska reforma? Tržišni dio financijskog sustava će vam reći da je reforma dobra, ali je loše što se nije od provedene mirovinske reforme povećao udio od 5% i da bi bilo dobro što prije ga povećati. Takvo razmišljanje je razumljivo imajući u vidu da ekonomika opsega u financijskoj industriji ima svoj izravan učinak na financijski rezultat; profit. Drugo je pitanje da li je mirovinska reforma bila dobra za javne financije. Moj je odgovor jasan iz navedenog citata.

Međutim, ovom valja dodati ponešto. Komercijalizacija dijela mirovinskog sustava izraz je neoliberalističkog pristupa organiziranja gospodarstva, a financijskog tržišta posebno. Drugim riječima, dio javnih financija smo pretočili – slikovito rečeno „otrgli“ - u komercijalne financije po načelu da je najbolja mala država - „noćni čuvar“ kako nas je uvjeravao Adam Smith. Međutim, danas je svima jasno da neoliberalizam nije priča za nerazvijene i zadužene zemlje. To

mišljenje danas vlada u IMF-u kao i u Svijetskoj banci.

Postoje mišljenja kako II. Stup mirovinski stup predstavlja osobnu imovinu osiguranika. Međutim, II. Stup je u svojoj osnovi restrukturirani prethodni mirovinski sustav. Drugim riječim, oni koji misle da im II. Stup predstavlja imovinu neka odgovore na pitanje: Tko će isplatiti mirovine ako osiguranik poživi duže nego što to pokažu izračuni? Teoretski gledano ukoliko netko prije umre dio uplata će ostati neisplaćen, pa bi prema mišljenju zagovornika II. Stupa razliku trebalo isplatiti nasljednicima osiguranika. Principjelno govoreći to je istina. Ali je, jednako tako istina, problem što će se dogoditi ako netko poživi duže. Kao što znamo iz statistike za osnovni skup možemo dobro procjeniti doživljenje. Međutim, to ne važi za pojedinca. Pojedinačna doživljenja će ostupati od prosjeka. Ukoliko je prosjek dobro izračunat tada će samo suma odstupanja biti jednaka nuli. Međutim, odstupanja možemo ustanoviti izračunom standardne devijacije i što je ona vaeća to su problemi složeniji.

Ukinuće II. Stupa može provesti fer tako da svaki osiguranik odluči da li će dosada izdvojena sredstva zadržati na individualnoj razini ili će se „utopiti“ i I. Stup.

Ukoliko osiguranik želi zadržati izdvojena sredstva na osobnoj razini tada će dati nalog II. Stupu da se njegova sredstva prebace u III. Stup koji je u potpunosti osoban bez elemenata intergeneracijske solidarnosti. To je naprosto njegova imovina. U tom slučaju fer je da se godine izdvajanja u II. Stup obračunaju tako da se njegova prava umanje za četvrtinu. Međutim, osiguranika valja obavijestiti da za III. Stup ne odgovara država kao što je to slučaj sa II. Stupom.

Ukoliko osigurank se odluči vratiti u I. Stup tada nalaže II. Stupu da uplati prikupljena sredstva u I. Stup i tim činom stiče pravo kao da nikada nije bio u II. Stupu. Pri tome bilo bi dobro podsjetiti se vremena kada se je raspravljalo o obespravljenim osiguranicima II. Stupa jer su prinosi bili zanemarivi i osiguranici su se s pravom brinuli o svojoj budućnosti. Što tek kreći o gubicima koje imaju osiguranici II. Stupa ukoliko im poslodavac nije na vrijeme uplatio njihov udio.

Ne bi bilo zgorega da Ministarstvo financija na svojim internet stranicama provede anketu pa da se primi posla ili odustane od ukinuća II. Stupa. Ovo predlažem kako se ne bi gubila energija na problemima na kojima se ne želi konstruktivno i obvezujuće raditi.

Konačno, ukinuće II. Stupa je vjerojatno najmanje bolna reforma. Ukoliko nismo u stanju ustanoviti istinu o II. Stupu kako ćemo provesti one uistinu bolne reforme koje su nužan, iako ne dovoljan, uvjet da se javni dug stavi pod kontrolu.